

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Annvæ Litteræ Provinciæ Aqvitaniæ Societatis Iesv Anni M.DC.VIII.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-70405](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-70405)

ANNVÆ LITTERÆ
 PROVINCIÆ AQUITANIÆ
 SOCIETATIS IESV ANNI
 M.DC.VIII.

Vmerabat Aquitania Prouincia
 superioribus annis Collegia om-
 ninò decem, cum bina Probatio-
 nis Domo, & ad Occitaniam Ar-
 uerniamq; longius vsque ab At-
 lático mari porrigebatur. Quare
 propter lustrandi difficultatem,

hoc tandem anno, de R. P. N. Generalis voluntate,
 vnam Prouinciam in duas diuisim⁹, & quinque Col-
 legiis, cum altero Nouitiatu, Prouinciæ Tolosanae
 attributis, totidem reliqua nobis, Garumnâ in-
 ter & Ligerim ferè sita obuenerè. Collegium Bur-
 digalense, cum seiuncta Probationis Domo nuper
 inchoata, Petrochorense, Aginnése, Lemouicense,
 Pictauiense: in quibus Sociorum recensio centum
 septuaginta nouem capitum numerum non est su-
 pergressa. In Collegio Burdigalensi fuère sexaginta
 octo, Sacerdotes viginti tres, quorum duo Schola-
 sticam Theologiam, alius iura conscientia, Philo-
 sophiam tres, vnus Rhetoricam profitentur: Do-
 ctiores litterarum quinque, Scholastici viginti se-
 ptem, tredecim Coadiutores. In Petrochorensi vi-
 ginti quatuor, Sacerdotes septem, Magister Philo-
 sophia vnus, Humaniorum litterarum, & Gram-
 maticæ quinque, vnus Procurator, Rhetoricæ stu-
 diosi quinque, Adiuutores totidem. In Collegio A-
 ginnési septemdecim, septem Sacerdotes, quorum

R 3

vnus

vnus prælegit Philosophiam, Præceptores quinq; totidem rebus domesticis inseruientes. In Lemoicensi vnus supra viginti, decem Sacerdotes, quorum vnus Philosophiam docet, Magistri quinque, reliqui Coadiutores. In Pictauiensi vndecim, Sacerdotes quatuor, Magistri tres, externi operis administrati quatuor. Creuit sub Lucalia numerus adiecta Schola Rhetorices: accessere quatuor è nostris. In Nouitiatu Burdigalensi tres Sacerdotes, quorum vnus est Nouitius, Coadiutor vnus, tirones Scholastici viginti tres, Adiutores septem. Supremum diem clausere duo, dimissi è Nouitiatu tres, admissi vnde viginti.

COLLEGIVM BURDIGALENSE.

INitium erit à re litteraria, quam Auditorum numero iuxta, & assiduitate plus solito florentem fecit septennis morbi proscriptio: nam molestissima lues, & nostris inimicissima disciplinis atque operis, septem ipsos annos, non continenter quidem, sed anniuersariis propè temporibus, velut ex Intervallo rediens, & ciuitatem vniuersam, & nostrorum discipulorum identidem turbauit ordines. Scholæ, aut Auditorum paucitate atq; inopia, aut solitudine & vastitate laborabant; & Auditoribus sub lethiferos potissimùm ardores caniculæ diffugientibus; & nostris, magno cum rei familiaris detrimento, aut in vicina oppida secedere, aut in suburbano rusticari aliquoties coactis; illa, inquam, tandem importunissima hospita, propitiati Numi-
nis

nis sententiâ, hoc anno prorsus exulauit; & fortassis hæssisset diutius, nisi Diua Regina Christi liberatoris Mater, cui in eum finem per octonas Annunciatæ ferias à Sodalibus in Sacello est supplicatum, velut intercessisset. Sed non sunt omittenda singularis in nos diuinæ prouidentiæ indicia: illa siquidem cruëta furia templum, hortos, Gymnasium vndeque oberrante, nostri non quidem periculo & metu, sed malo liberati, communem perniciem atque interitum non senserunt, vota enim verò & preces à nostris ædibus illam vastatricem arcuere. In maiori Sodalitate Parthenia, centumviralis curiæ Patres Conscripti Sodalitatis Præfecturam, quam adhuc renuerant, hoc tandem anno ceperunt; & continenter ex eorum numero quatuor illum Magistratum, cum eximia laude virtutisque testimonio gessere: quorum vnus piis commentationibus domi nostræ excultus est; alterius vxor, cum propiua partui periclitari cœpisset, si foeliciter foetum in lucem ederet, vouit argenteam se Crucem Sodalitati donaturam: infantē enixa, simul sese voti religione cumprimùm exoluit. Hæreticos amplius quinquaginta sex, benignissimus parens Deus ad suam Ecclesiam per nostros reuocauit. Quorum duo & veræ fidei, & religiosæ familiæ desertores, post annorum viginti apostasiam, & incestas nuptias, ad suum cœnobium rediëre. Iuuenis quidam Heluetius, apud suos in hæresi educatus, cum per multas blateronum Academias lustrasset, & infinitæ illorum atque exitiali morologiæ nauasset operam, recens à mēdaciorem Officina Theologaster, harum rerum bellè sibi gnarus ac prudens videba-

tur, cum peragraret Aquitaniam, venit in oppidū Vasconia, quo loci cum se in cuiusdam optimi viri, qui Theologia studia in nostro Burdigalensi Collegio peregerat, alloquium dedisset, ortus est sermo de Religione, vt sit, maximè que de Romano Pontifice, & Ecclesia: ille cum sibi in manus dati essent vnus è nostris ludimagistris super ea re commentarii, diligenter perlegit, itaq; motus est, vt ad eum ipsum Burdigalam veniret, cum illo vt colloqueretur: tandemque effectum est, Deo bene volente, vt discussis ignorantia tenebris, veritatis lucem intueretur. Ergò & confessionem totius antea vitae instituit, & simul fuit Ecclesiae reconciliatus. Excesserūt è vita duo de nostris, alter auditor Theologiae, rerum temporalium Adiutor alter; vterq; lenta tabe, ac phtisi consumptus, vt in vita sic in morte præclarum virtutis ac patientiae exemplum dederunt. Prior fuit Stephanus Duuertius Tricassinus: is vixit in Societate annos septem, quorum tres humaniores litteras docuit, reliquis ferè cum morbo decertauit. Posterior Tuffanus Aristez Lugdunensis, qui totos triginta annos Marthae munia insigni quadã probitate & tolerantia obiuit. Sacram supellestem templi auxere vota donaria auerruncandae pesti, tabula picta prægrandis, centum aureorum nummum, & lychnuchus ex argento pondo librorum decem, ad perennem igne propter aram maximam, in qua augustissimum Sacramentum asseruatur custodiendum. His accesserunt candelabra duo aenea eximia magnitudinis, & ad vsum sacrorum, vestis partim linea, partim serica ducentorum coronatorum, & argenteus calix in-

lix in-

lix inauratus cum theca ex argento fabrefacta, ad sacras Beatorum reliquias cōtinendas, omnia proborum liberalitate. Ipso die Pentecostes è nostro sacrario argenteum calicem homines nefarii furto fustulerant: Sacerdos vnus è nostris ad sacram ædē S. Seuerini non magis antiquitate quàm sanctitate augustā se contulit, & pro ara Deiparæ vouit, si calix fuerit nobis redhibitus, rem diuinam in eo ipso altari in honorem Beatissimæ Parentis sese facturum. Sed non fuit irrita voti concepti Religio, neq; Reginæ ingrata: ante octauum à furto diem calix nobis fuit, Deo volente, restitutus. Nouus sacrarum fœminarum Ordo in hac vrbe nostris Autoribus ac suatoribus hoc anno institutus est, & à Pontifice maximo approbatus, Illustrissimo Cardinale Burdigalensi Archiepiscopo flagitante. Ei familiæ à Sancta Maria nomen est: Sacrosanctæ Tridentinæ Synodi legibus obtemperant, Supremo Pontifici, ac secundum illum, soli Episcopo diœcesis, in qua cœnobium habuerint, obnoxia.

Duo ex hoc Collegio ad sementem diuini verbifaciendam diuersò missi, vn^o Angeriacum, quod est oppidum apud Xantonas fœdo hæreticorum grege refertum, atque illud senticetum ita excoluit, vt noua propemodum soli facies videatur. Sacri Christi nascentis die, non aliter ferè quàm in Paschate, cœlestis Agni mensæ accubuerunt: Toto quadriduo tanta vis, & numerus fuit peccatorum sarcinam deponentium, vt noster iis excipiendis occupatus, præterquam factendo sacro, & concioni habendæ nihil quicquam vacui temporis haberet. Verfabatur in ea vrbe mercator extraneus, qui

cum ad hominem hæreticum diuertisset, in lethalem incidit morbum, cumque magnis identidem precibus Sacerdotem ad se vocari postulasset, infidus hæspes Sacerdotis numero ministrum submit. Re audita & comperta noster, à Magistratu hæretico fieri sibi potestatem adeundi ægoti obnixè petit, qualicet ægrè concessa, ad moribundum venit, cumque illum pœnitentiæ Sacramento communisset, tãdem & sacro inungi oleo, & vita functum Catholica sepultura, nequicquam frendentibus Calvinistis, donari fecit. Alter Baionam, quæ est vrbs Cantabriæ maritima, cum magnoperè flagitatus de superiorum voluntate sese contulisset, incredibili omnium Ordinum gratulatione, & cõcursu fuit acceptus. Per Aduentum quotid è ad populum verba fecit, & doctrinam Christianam ter quot hebdomadis, de prandio pueritiæ explanauit, vtrumque miro hominum omnis ætatis concursu atque approbatione: Sed ipso penè principio hæreticus quidam Nemausiensis tota inspectante & gratulante ciuitate, nostro quasi verba præeunte, statim à concione sectariorum impietatem eiurauit.

COLLEGIVM PETROCHORENSE, & AGINNENSE.

DVo Adolescentes Societatis institutum, reliqui aliorum Ordinum signa secuti sunt. Fuit in nos singulare, quod sequitur, diuinæ prouidentia argumentum. Ad sternendam atq; æquandam aream, in qua reliqui ædificii fundamentum iaceretur, vetustam ac malè materiata domum
mulci

multi operæ subruabant, cuius pars disturbanda dum machinis in hanc partem trahitur, in oppositam vici publici mole ruit sua: At nescio quam è vicinia puellam inopinantem casus interceptit: Parentes ad fragorem accurrere, atque vbi filiam sub tignis ac parietinis sepultam cognouerunt, miserabilem in modum comploratu ac lamentationibus, vt mortuam prosequuntur, furore diras in nos & maledicta subministrante: iamque infortunium tota vrbe volucris fama vulgauerat, Magistratus fusti operas, & indemnatos compingi fecerat in vincula; Sed interea nonnullis nostro inimicissimis nomini clamore & criminatione cuncta complentibus, placuit cum primùm è congesto rudere cadauer effodi. Mirum dictu, dum ruinæ egeruntur, puella præter omnium expectationem viua comparuit, eamque cum peritissimus chirurgus diligenter explorasset, illam penitus non sine altantium stupore comperit.

In maius fanum Parthenium collatitia pecunia recens exædificatum, Sodales hoc anno agi cœperunt, qui locus est ad pios cœtus habēdos sanè p̄commod⁹, atque vnâ cum ipsius magnitudine loci, auxit frequentia ciuium & multitudo, quam prioris Sacelli angustia non cepisset. Quadraginta horarum supplicationes nunc primò institutas non modò scurræ, & circumforanei homines in circulis, verùm & ex ipsis etiam principibus ciuitatis nonnulli multo scommate proscindebant: sed tandem versa in admirationem dicacitate, diuini, vt patet credere, afflatu Numinis peccatorum sarcina deposita, sacram Eucharistiam mirabundi vnâ cum aliis perceperunt.

A soci-

A Sociis Aginensis Collegii hæretici nouem ad Ecclesiam traducti. In duobus Monasteriis Virgines pleræque omnes nostræ Societatis commutationibus adiutæ sunt; In quorum altero tota Religiosæ disciplinæ forma sic mutata in melius, vt Dorus Preposita iam vix habeat, quod de subditis conqueratur. Excursum est in vicina oppidula, quæ magnam partem Calviniana labes infecit. Est Clairacum quatuor Aginno leucis dissitum, quod nuper Christianissimi Regis liberalitate in Ecclesiæ Lateranensis iura concessit, & quoniam illius loci incolæ ad vnum omnes errori pertinacissimè adhærescunt, inde in accolæ curam omnem suam atque operâ noster deriuauit, & spes erat vberrimorum fructuum, si longiorem istic moram trahere licuisset. Sed nostrorum operariorum inopia, quæ pro ratione loci maxima est, coëgit eum quâto cyus huc se referre. At Preilaci, cum in beneficii possessionem hoc anno venissemus, feliciter laxata opera: Eò enim missi duo tota sanctiore hebdomada sedulo allaborarunt, vt intelligerent oppidani, quantæ sit utilitatis animum bene per Sacramenta curare: Tum primum enim putabant se viam salutis ingressos.

COLLEGIVM LEMOVICENSE.

Reparata vtcumque piorum elemosynis Sacelli nostri ruina, quod erat ad agendi libertatem, nostrique instituti rationem pernecessarium; ipso Cœnæ Dominicæ die illius angustias repetim⁹, vbi extemplo operæ fructus extitit.

Nobilis

Nobilis Adolescens Calvinianæ prauitatis virus, quod à primo puero cum nutricis suxerat lacte, salutari conuersionis antidoto funditus dispulit; cui⁹ exemplo p^motæ sorores eius duæ, paucis p^ost diebus eadem medicina illo ipso morbo leuata sunt. Erat in Lemouica ditione Princeps fœmina illustris Comitissa Rupefortensis, quam vir suus homo cæcus sutelis & technis, ab auita religione, ad hæresin traduxerat. Ea simul atque maritus vixit, sese introspicere, & de animo suo in Christianam libertatem ascribendo serid, ac multum cogitare. Edicere palam, nihil apud Caluinum solidi esse, nihil tuti, omnia ieiuna, desueta, veteratoria, vanitatis & amentia plenissima, fabulis atque ægorum somnis non absimilia. Quare pertæsa Caluinismum, nec oblita parentis sui supremas voces, qui hoc ipsum natæ moriens, velut fiduciarium gentilitia religionis hæreditatem, fidei commiserat, quàm ocysimè Lemouicos aduolauit, & P. Rectore ad rem gnauiter gerendam adhibito, in ædícula nostra cum incredibili proborum gaudio & gratulatione, sacrilega fallacis doctrinæ mendacia eierauit. Adducta in eandem sententiam ex honorariis puellis altera, cui ad deuouendam diris execrationibus hæresin, quasi verba præiuit. Sed neque in Catholicis iuandis nostrorū opera segnior fuit. Tres B. P. N. commentationibus exerciti, quorum vnus Episcopi Vicarius Generalis, alter Franciscanus, qui diu inter suos Prouinciam rexerat. Sunt in hac vrbe Virgines, quæ cum perpetuo integritatis voto sese ab ineunte atate vtrò deuinxerint, apud nos Sacramenta pro solemnī suo percipiunt. Earum vnā

tarta-

tartareus spiritus obscœna specie territabat, hæc à confessorio edocta quoties aqua lustrali conclaue respersisset, tãtis per laruarum & immanissimi hostis importunitate leuabatur. Itaque dæmon à puella se tam crebrò lusû non ferens, integratis virib⁹ alius generis arma apparat: externaque illa terricula, & fœdas imagines in mentis ludibria, & inhonestas cogitationes vertit, quibus virgineum pecc⁹ Deo dicatum profanare nitebatur. Sed cum pudicitiam puellę intactam Sacramentorum probè munitam præsidio expugnare non posset, re infecta victus abscessit. Septem desertis hæreseos castris ad Ecclesiæ signa transferunt, inter quos fuit Minister vn⁹, profanorum atq; impiorum dogmatum buccinator, qui dùm errorem studiosè disseminat, à parente, quæ non multò antè excesserat è vita, monetur per quietem, vt si consultum sibi vellet, relicto, quem infelici lolio falsitatis adhuc pauerat, luporû grege, ad ouile Christi trasmigrare non cunctaretur: nec materna quidem monita licet posthuma, irrita ceciderunt. Re cû nostro cõmunicata, è vestigio Catholicam Religionem legitimis ac solennibus è Tridentino Concilio verbis palàm professus est. Idem Sacerdos Ianuario mense fœdissima hyemis tempestate spatiosum Marchiæ tractum, vnâ cum cõmite ferè pedes obiuit, quo facto conuertit in se colonorum animos atque oculos, mirantium hominem deuexa ætate, cum frigerent rigerétq; omnia, alienæ salutis causa, scabras & difficiles oras peragrantem. Hæc animorum compendia, hos quæritus tartarei monstri inuidia & furor iactura & difficultate rei familiaris vindicauit, tantasque

tasque nobis in decimis & annona colligenda concitavit procellas, vt nisi nos salutare aliquod sidus respiciat, certum fortunarum naufragium haud immeritò timeamus. Quantum nobis negotii facerent faces & prædones Religionis, & quæ in discrimina venerit Collegii Procurator, superioris anni litteris scriptum continetur. In Massigniacensi tractu latè manauit Calviniana pestis, quam fouent impuri mendaciorum præcones & nugarum vanissimi venditores. Hi dùm sibi à nostrorum vicinitate metuant, vt malum à se procul amoliantur, collecto suorum concilio, cum illius factionis frequentes etiam nobiles conuenissent, deliberant quemadmodum grassanti in propinquo hosti iri possit obuiam. Itaque ille importunus nostrorum vectigalium interceptor & turbo, quod erat natura audax, & nobis non vulgariter infensus, aptus & natus ad nos de Sacerdotij possessione exturbandos visus est. Hinc illi tumultus &urgia superioribus proximis litteris explicata, reconciliatio per sequestros pacis, compromissis etiam interpositis, sæpè tentata, sed inani conatu, minæ & iniuriæ ab hæretico homine nostro procuratori oblata. Hospitis nostri Massigniacensis ab illis plagariis direpta domus, vnus amicorum in carcerem datus, qui nostris rebus fauerant, penè omnes falsis testimoniis rei capitis facti. Sociorum vnus eodem iniquissimo iudicio, indicta causâ, comprehensus, nullæ fruges aut census indè toto hoc biennio collectus. Nec spes elucet rerum secundiorum, nisi illius furiosi rabiem diuina bonitas mansuefaciat. Quod obnixè ab optimo parente Deo cõtendim⁹. Interim
noster

noster procurator homo impiger, sese præfenti animo obiectat illis fluctibus, & diuina fretus prouidentia, in medio nationis infidæ securus versatur.

COLLEGIVM PICTAVIENSE,
& Domus Probationis Burdigalensis.

IActa sunt solerter hoc anno templi fundamenta Regis ipsius auspiciis, cuius nomine Senatorius ordo primum lapidem ritè posuit, magno plausu festaque lætitia populi totius cateruatim eo die ad nos visendi causa confluentis. Non caruit ea res apparatu suo, nam præter concentus musicos, dum primus lapis à Proepiscopo solennibus certimoniis dicaretur, charisteria postmodum ludique celebrati, quibus & Regi, & Senatui, populoque ciuitatis vniuerso gratias lectissimi quique iuuenes rependerunt, conuestitis circum in aditu parietibus multo emblemate, variisque scriptionibus ad oblectationem omnium maximam. Crescit interim templi fabrica, cui promouendæ quatuor aureorum millia Cliens Pictonicus autoritate regia assignauit. Accessit & aliorum liberalitas, quibus nè ingrati videremur, certatim nostri omnes pro sua quisque facultate spiritalibus viuisque Dei templis adificandis strenuè laborarunt. Tres in diuersis templis per Aduentum concionati. Habitæ ad cœnobia Virginum frequentes adhortationes. Ecclesiæ aggregati duodecim, in his Sacerdos à tribus hæreticis Ministris diu multumque oppugnatus,

tus, expugnata tandem constantia ibat ad Caluini-
 stas; sed ad nos diuertens ex itinere, tertio congressu
 veris se rationibus conuictum fassus, hæreseos cogi-
 tationem abiecit. Alius ex Heluetiorū ciuitate mæ-
 rator, cum ea quæ Geneuæ per iocū didicerat Chri-
 stianæ fidei rudimēta professus, emissus esset è car-
 cere Hispano, in quem ab inquisitoribus coniectus
 fuerat, hæresin eiurauit, atq; in Belgium postea est
 profectus Carthusianæ familiæ nomē datus. Vnus
 qui nostros Patres vexarat aliàs grauitè, post mul-
 tas adhortationes tandem apud vnum è nostris Sa-
 cerdotem confessionem instituit, & mystico cibo
 pastus, quatuor è nostris sibi expiranti adesse voluit.
 Promulgato Iubileo ex liberalitate summi Pontifi-
 cis, multæ totius vitæ confessiones exceptæ, nutan-
 tes in fide confirmati. Restitutiones nōnullæ factæ,
 plurimiq; qui nunquam exomologesin probè fe-
 cerāt, eam salubriter integrarunt. Litteraria res, p-
 mota pro viribus; florent pro ratione ætatis Musæ
 biēnes & numero & alacritate Adolefcētum. Fon-
 tenai tres Ecclesiæ restituti. Iphis proximè superio-
 ris anni Natalitiis Domini feriis, cum ad summum
 quinquaginta solerent ad sacram Synaxim accede-
 re, vulgatis missionum nostrarum indulgentiis,
 mille circiter communicarunt. Nec minor v-
 bertas agri Sammarentini: Quatuor hic Eccle-
 sias iam repetierunt. Ingressa est nobilis fœmina
 frendētibus hæreticis, rei que nouitate vix satis cre-
 dentibus.

Maiores propemodum sub hæc initia fuit No-
 uitiorum numerus, quàm aut vectigalium tenuitas
 S alere,

alere, aut amplecti conductarum ædium angustie
potuerunt. Quare commodiore paulò per extru-
ctam porticum facta domo, viginti duo minus in
Societatem allecti sunt, qui prioribus adiecti tri-
ginta & vnus numerum confecerunt. Quorum
animos assidua Magistri opera ad Religiosæ
vitæ nostrique instituti rationes, instar
ceræ efformat & fin-
git.

AN-